

Suomen Asianajajaliitto
90-vuotisjuhla 16.10.2009

Puheenjohtaja Riitta Leppiniemen avauspuhe

Arvoisa Tasavallan Presidentti, arvoisa ulkoministeri, kutsuvieraat, hyvät kollegat ja kollegoiden puoliset. Olette sydämellisesti tervetulleita Suomen Asianajajaliiton 90-vuotisjuhlaan.

Suomen Asianajajaliitto ry perustettiin Turussa vuonna 1919. Kansalaisten oikeudellisia asioita hoitavat asiamiehet olivat jo aiemmin perustaneet paikallisia asianajajayhdistyksiä. Kun lainsäädäntöaloitteet asianajajatoimen valtakunnallisesta järjestämisestä olivat kariutuneet, päättivät silloiset asianajajat kutsua koolle kokouksen, jossa Suomen asianajaja-ammattikunta järjestäytyisi valtakunnallisesti.

Avauspuheenvuorossaan Suomen Asianajajaliitto ry:n ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittu Alfred Holmström totesi mm. seuraavaa: ”Varmaankin olemme kaikki yksimielisiä siitä, että maan asianajolaitoksen järjestäminen nyttemmin on ehdottomasti välttämätöntä. Kuitenkin tahdomme nimenomaan korostaa, että yhteenliittymistämme ei ole aiheuttanut halu sen kautta saavuttaa aineellisia etuja, sillä puhtaasti itsekkäältä näkökannalta katsoen ovat nykyään vallitsevat vapaat, mutta järjestäytymättömät olot meille taloudellisesti edullisemmat kuin miksi ne muodostuvat vapaaehtoisesti alistaessamme toimintamme julkisen kontrollin alaiseksi. Me liitymme yhteen etupäässä työskenneläksemme todellisen asianajajasäädyn luomiseksi länsieurooppalaisessa merkityksessä, säädyn, joka on täysin tietoinen niistä velvollisuuksista, jotka liittyvät sen korkeaan tehtävään, antaa oikeusapua, mutta joka myös samalla vaatii, että sille tunnustetaan välttämätön, tuomarin toimen kanssa täysin tasa-arvoisen elimen arvo meidän oikeuselämässämme”.

Suomen Asianajajaliitto ry:n perustamisen myötä ammattikuntamme järjestäytyi siis valtakunnallisesti. Länsimaiseen oikeuskulttuuriin keskeisesti kuuluva ammattikunnan julkisen tehtävän ja velvollisuuden virallistama asema kuitenkin vielä puuttui. Keskeiseksi tavoitteeksi muodostuikin vaikuttaminen siihen, että Suomen asianajalaitos saisi virallisen tunnustuksen lainsäädäntöteitse. Huhtikuussa 1958 Eduskunnalle annettiin komiteatyöskentelyn pohjalta laadittu hallituksen esitys laiksi asianajajista. Hallituksen esityksessä todetaan mm.: ”Valtion tärkeimpiä tehtäviä on tehdä kansalaisille mahdolliseksi toteuttaa ne oikeudet, jotka oikeusjärjestyksen mukaan heille kuuluvat, sekä luoda takeet sille, että kansalaisilta vaadittu velvollisuuksien täyttäminen pysyy oikeusjärjestyksen puitteissa”. Vuonna 1959 voimaan tulleella lailla perustettiin nykyinen Asianajajaliitto, julkisoikeudellinen yhdistys, jolle on annettu tietyt lakisääteiset tehtävät tärkeimpinä jäsenten hyväksyminen sekä asianajajien valvonta. Lailla perustettu liittomme ei ole etujärjestö. Mutta vaikutamme oikeudenhoidon tasoon ja asiakkaidemme oikeusturvaan kehittämällä esimerkiksi koulutuksen avulla asianajajien ammattitaitoa ja parantamalla asianajajien työskentelyolosuhteita.

Juhlissa on tapana katsoa menneisyyteen. Olen todella ylpeä siitä, että tänään on julkistettu Dosentti Heikki Pihlajamäen teos ”Kansan ja esivallan välissä”. Suomalaisen asianajajakunnan historiasta käy ilmi mm. se miksi meillä päädyttiin noudattamaan Ruotsin esimerkkiä eikä monen muun länsimaan tavoin päädytty asianajamonopoliin vaan siihen, että kaikki saivat hoitaa oikeudellisia asioita. Dosentti Pihlajamäen teos on toteutettu Asianajajaliiton säätiön taloudellisella tuella. Kirjoittajalle perustetussa tukiryhmässä oli alusta lähtien voimakas ajatus siitä, että historioteoksesta halutaan tieteellinen. Halusimme keskustella kirjoittajan kanssa ammattikunnastamme, mutta työ annettiin vapaasti ammattilaisen tehtäväksi.

Tänään Dosentti Pihlajamäki esittelee työtään yhdessä Stella Polaris-teatteriryhmän kanssa. Me prosessaavat asianajajat laskutamme edelleenkin esiintymisestä oikeudessa. Oikeudenkäynteihin valmistaudutaan huolella, mutta kaikkia vuorosanoja ei voi etukäteen miettiä, koska tilanne elää. Jossain määrin paremmin ymmärrän tämän juhlan valmisteluprosessin jälkeen päämiestäni, joka kerta toisensa jälkeen haluaa käydä läpi asiaansa varmistaakseen, että ymmärrän sen, mitä hän on tarkoittanut ja mitä hän haluaa sanottavan. Ja kuten päämieheni joutuu luottamaan ammattilaiseen, luotamme mekin. Improvisaatioteatterin ammattilaisten kanssa on sovittu historiastamme esille nostettavat asiat, muuten emme ole ainakaan kovin paljon halunneet astua meille vieraalle kentälle.

Erityisesti juhlissa tulee katsoa tulevaisuuteen. Miltä asianajajaliiton ja asianajajien tulevaisuus näyttää?

Oikeudenkäyntimenettelyn uudistuttua koko vastuu prosessin sujuvuudesta ei ole enää tuomarilla, vaan myös syyttäjien ja asianajajien on osallistuttava aktiivisesti oikeudenkäynnin valmisteluun ja kulkuun. Asianajajat ovat nykyään tasavertaisesti yhdessä muiden oikeudenhoitoon osallistuvien kanssa kehittämässä oikeudenkäyntejä. Erityisen merkittävä asianajajien rooli on oikeuspolitiikassa. Liiton keskeinen tehtävä on tuoda asianajajien näkökulma oikeudenhoitoon. Uusissa lainsäädäntöhankkeissa asianajajat ovat usein ainut asiantuntijataho, joka osaa tuoda esiin uhrien tai syytettyjen näkökulman. Pyrimme uudistamaan lainsäädäntöä niin, että kansalaisten ja yritysten oikeusturva paranee ja oikeudenhoito kehittyy. Lainsäädäntötyössä on harvoin asioita, jotka suoranaisesti vaikuttavat ammattikuntamme taloudellisiin asioihin tai omiin etuihin. Heikki Pihlajamäki on asianajajakunnan historiaa tutkittuaan todennut asianajajien arvostuksen nousseen. Tähän on varmaankin vaikuttanut kansainvälistyminen, yhteiskunnan monimutkaistuminen ja oikeudellistuminen, mutta myös oikeuspoliittinen toimintamme. Tämä lisää tulevaisuudessa mahdollisuuksiamme vaikuttaa tärkeisiin asioihin.

Haluan nostaa näistä tärkeistä asioista esille oikeudenkäyntien keston ja kalleuden. Asiasta on puhuttu paljon ja erilaisia työryhmiä on perustettu pohtimaan varsinkin laajojen rikosasioiden käsittelyn nopeuttamista. Oikeusturva maksaa ja on selvä, että rahaa pitäisi olla enemmän. Yksi keskeisimmistä asioista oikeudenkäyntien nopeuttamiseksi on kuitenkin asenteiden muutos. Kaikkien toimijoiden tulee ymmärtää, että yhteistyön parantaminen on ainoa keino nopeuttaa prosesseja. Syyttäjien ja poliisien on parannettava esitutkintayhteistyötä ja osa laajojen juttujen tutkinnanjohtajien tehtävistä tulisi siirtää syyttäjille. Silloin esitutkinta paremmin kohdistuisi siihen asiaan, josta syyttäjä aikoo syyttää ja näin palvelisi oikeudenkäyntiä.

Tämä tosin ei voi toteutua ilman merkittävien lisäresurssien antamista syyttäjille. Toisaalta näin toimien poliisin esitutkintaan keskittämiä resursseja säästyisi.

Epäillyn tulee oikeasti saada puhua asianajajan kanssa ennen ensimmäistä kuulustelua ja esitutkintaviranomaisten tulee kertoa esitutkinnan sisällöstä avustajalle heti, kun se tutkinnallista syistä on mahdollista. Nykyisin pääsemme tutustumaan siihen vasta esitutkinnan päätyttyä esim. kahden vuoden jälkeen, jolloin aivan turhan myöhään kyetään tuomaan vastaanäyttöä tai pyytämään sen hankkimista. Resurssien ollessa vajavaiset, on selvitettävä mahdollisuutta rikosasioiden sopimiseen, kuten monessa muussakin Euroopan maassa.

Asian käsittely pitää hoitaa kunnolla käräjäoikeudessa. Yhä useammin kolmen erikoistuneen tuomarin pitää käsitellä laajat ja vaikeat jutut. Jos juttujen käsittely on laadukasta ja perusteellista käräjäoikeudessa, voidaan muutoksenhakuoikeutta hoivioikeuteen rajoittaa. Tämä edellyttää resurssien siirtoa käräjäoikeuksiin.

Oikeudenhoito kehittyy myös sillä, että jatkossa muutkin kuin asianajajat ja julkiset oikeusavustajat joutunevat noudattamaan hyvää asianajajatapaa ja tulevat valvonnan alaisuuteen. Asianajajaliitto ei, kannattaessaan oikeudenkäyntiasiamiesten kelpoisuusehtojen kiristämistä, pyri hankkimaan mitään etua nykyiselle asianajajakunnalle. Sääntelyllä kehitetään oikeudellisten palveluiden laatua ja taataan oikeudenkäyntiasiamiesten toiminnan tietty laatutaso. Nykypäivän oikeudenkäynnit edellyttävät, että tuomareiden ja syyttäjien lisäksi myös oikeudenkäyntiavustajat ovat erittäin päteviä. Tämän uskoisin olevan kaikkien toimijoiden päämääränä.

Kansalaisilla pitää olla oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tehostamalla esitutkintaa ja keskittämällä oikeudenkäynti entistä useammin vain yhteen oikeusasteeseen alennetaan oikeudenkäynnistä koituvaa asianajajan laskua. Oikeudenkäynnit ovat nykyisellään niin kalliita, että niillä jotka eivät saa oikeusapua, on vaikeuksia saattaa asiansa oikeudenkäntelyyn. Tasokkaat oikeuspalvelut ovat lisäksi sellaisia perusoikeuksia, joista yksityishenkilön ei tulisi joutua maksamaan arvonlisäveroä.

Asianajajaliiton jäsenkunta on jatkuvasti kasvanut ja varsinkin viimeisen vuosikymmenen aikana eriytynyt. Toimistoista 80 prosenttia on edelleenkin yhden tai kahden asianajajan toimistoja. Toisaalta meillä on sadan lakimiehen toimistoja, joissa keskitytään liikejuridisiin, usein kansainvälisiin toimeksiantoihin, jotka suurimmalta osin ovat aivan muuta kuin oikeudenkäyntien hoitamista. Monissa pienissäkin toimistoissa, ainakin pääkaupunkiseudulla erikoistutaan ja hoidetaan vain parin oikeudenalan asioita. Asianajajien ajatukset ja toiveet liiton tavoitteista ja toimista varmasti poikkeavat. Keskeinen ammattikuntaamme yhdistävä asia on ollut ja on yhä eettiset ohjeemme. Erilaisia toimeksiantoja hoidetaan samoista eettisistä lähtökohdista. Tämä havaittiin hyvin vastikään päättyneen tapaohjeiden uudistustyön yhteydessä.

Asianajajaliiton toimistossa tehdään resursseihin nähden hyvää työtä. Suuri osa toiminnasta on kuitenkin luottamusmiesten vastuulla ilman palkkiota. Vaikka yhdistystoiminta ei kuulemma nykyaikana kiinnosta, asianajajaliitolla ei ole ollut vaikeuksia saada aktiiveja niin paikallistason kuin liitonkin toimintaan. Kiitos vapaaeh-

toisten jäsenten, pystymme toimimaan aktiivisesti lainsäädäntövalmistelussa, kouluksessa, lukuisissa yhteistoiminnoissa sidosryhmien kanssa sekä esim. maksuttomassa asianajajapäivystyksessä ja koulujen oikeuskasvatusprojekteissa.

Asianajajan työ on mielenkiintoista ja haasteellista mutta rankkaa. Asiakkaat ovat entistä vaativampia ja kaiken pitäisi tapahtua heti. Väitetään, ettei asianajajan työtä oikein ymmärrä muut kuin toiset asianajajat ja sihteerimme. Ehkä jokin ymmärrys tästä työstä välittyy myös teille puolisoille ja muille meidän läheisille. Näette että työtä on ajoittain paljon, paineet kovat ja asiakkaat määräävät vuorokausirytmien. Arvelen näitä asioita havainneen myös tänään juhlapuheen pitävän ulkoministeri Stubbin, joka on myös kollegamme puoliso..

Se, että moni asianajajista työskentelee pienessä toimistossa ilman työyhteisön tukea, tuo haasteen liitolle miettiä tarpeellisia toimia siinä, että asianajajat jaksaisivat paremmin työssään. Työssä uupuminen on tragedia kyseiselle asianajajalle ja hänen läheisilleen, mutta myös asianajajan asiakkaille ja jossain määrin koko ammattikunnallekin. Meidän on tulevaisuudessa mietittävä keinoja tunnistaa ongelmat ajoissa ja auttaa kollegaa. Olen aivan varma, että meidän tulee myös miettiä sitä, miten järjestämme mahdollisuuden käsitellä rankan jutun vaikutusta itseemme. Pelastusalan ihmiset ja poliisitkin käyvät läpi poikkeuksellisen jutun jälkeen tuntojaan. Tuomarit, syyttäjät ja me tekijää tai uhria lähinnä olevat asianajajat olemme tähän saakka jättäneet tämän väliin.

Juhlavuotemme teema on ” oikea ratkaisu syntyy yhteistyössä”. Meillä on toimiva yhteistyö sidosryhmien kanssa, kiitos siitä teille lukuisille paikalla oleville sidosryhmiemme edustajille. Erityisen paljon olemme tekemisissä oikeusministeriön kanssa, joka järjestää tämän juhlan jälkeisen vastaanotonkin.

Lopuksi kiitos juhlatoimikunnalle tämän juhlan järjestämisestä. Toivotan teille kaikille mukavaa juhlapäivää.